

Лов на сенки – Динамката на даночната евазија и измама во Македонија

Корисни материјали

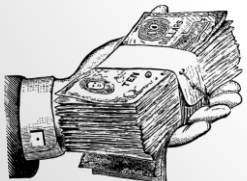
- Збирка на трудови – од најдобри практики за следење на скриената економија (CRPM/CSD)
- Кратка анализа бр. 30 – Економија на маглини и сенки: скриената економија во Македонија (CRPM/CSD)
- Кратка анализа бр. 31 – Погоди и Промаши: динамиката на непријавениот труд во Македонија (CRPM/CSD)
- Кратка анализа бр. 33 – Лов на сенки: динамиката на даночната евазија и измама во Македонија (CRPM/CSD)
- Аналитички осврт – Обсег и трендови на скриената економија во Македонија (CRPM/CSD)

Зашто треба да не загрижува даночната евазија?

- <https://www.youtube.com/watch?v=DVH4rQSWYOs>
- <http://www.cbsnews.com/news/america-at-tax-time-what-cheaters-cost-us/>
- Кои кампањи за даночната евазија ви се познати во Македонија?

Превземено од The Guardian - <http://static.guim.co.uk/sys-images/Guardian/Pix/pictures/2013/10/13/1381679239579/Krauze-Tax-Huhne-006.jpg>

Потсетување – непријавен труд во РМ

- **1/3** од вработените со примарно вработување добиваат, покрај регуларната плата, и **плата во пливо или дополнителна плата преку договори на дело**
- **40%** од вработените со примарно вработување се **делумно или комплетно непријавени**
- **Повеќе од 1/2** од работодавците потврдуваат присутност на **договори со скриени клаузули** во нивниот сектор

Зашто не интересира даночната евазија и измама?

- Даночна евазија во ЕУ во 2013-та година = 1 трилион ЕУР или 7,9% од БДП на ЕУ28. Или 333 македонски годишни буџети.
- 7,9% од БДП на Македонија за 2013 е 700 мил. ЕУР. односно 7 годишни буџети на министерството за здравство или вредноста на новите 2 автопати.
- Скриената економија според различни методи на проценка се движат од 24% до 47% од БДП.
- Потенцијален извор на зголемени приходи кон централниот буџет и буџетските програми

Главни причини за појавата на непријавениот труд

- Големи даночни и оптоварувања за социјални придонеси; даночна моралност

Табела - “Главни причинители за зголемувањето на сркиената економија”

Factors influencing the undeclared economy	Average values of 12 studies (influence on the undeclared economy, %)	Average values of empirical results of 22 studies (influence on the undeclared economy, %)
Increase of the tax and social security contribution burdens	35–38	45–52
Quality of state institutions	10–12	12–17
Transfers	5–7	7–9
Specific labour market regulations	7–9	7–9
Public sector services	5–7	7–9
Tax morality	22–25	–
Influence of all factors	84–98	78–96

Source: Schneider (2012) cited in Eurofound (2013), Tackling undeclared work in Croatia and four EU candidate countries, Eurofound, Dublin

Социјални придонеси

Стапки на социјални придонеси за периодот (2006-2015). Извор: KPMG (2012), the PRO (2014) and Trpeski, Tashevska (2012)

	2006	2007	2008	2009	2010/2013	2014	2015*
Пензиско и инвалидско осигурување	21,2	21,2	21,2	19%	18%	17,6%	17,5
Здравствено осигурување	9,2	9,2	9,2	7,5%	7,3%	7,3%	7,3%
Придонеси за вработување	1,6	1,6	1,6	1,4%	1,2%	1,2%	1,1%
Дополнително здравствено осигурување во случај на повреда при работа				0,5%	0,5%	0,5%	0,5%
Вкупно	32%	32%	32%	28,4%	27,0%	26,6%	26,4%

Приходи од социјални придонеси за периодот (2008-2014) во милијарди МКД. Извор: УЈП

Борба против даночната евазија и измама во Македонија

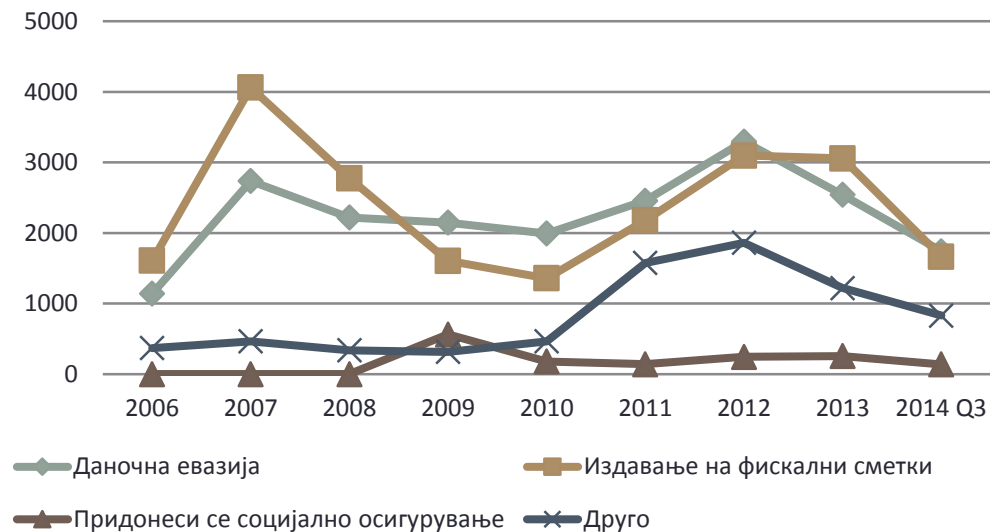
- Воспоставена институционална рамка:
  - **Управа за јавни приходи (УЈП)**
  - **Финансиска полиција (ФП)**
  - **Државен пазарен инспекторат (ДПИ)**

Управа за јавни приходи

Пријави за нерегуларности на телефонската линија (198) на УЈП и е-извештаи.

Извор: УЈП статистика - <http://ujp.gov.mk/mk/statistika/naplata/9/0/0>

Активности на Генералниот даночен инспекторат (УЈП) - (2011 - 2014).

Година	ВКУПНО ИЗВРШЕНИ КОНТРОЛИ	КОНТРОЛИ СО НЕПРАВИЛНОСТИ	Размер на контроли со нерегуларности/вкупен број на контроли
2011	7.771	3.522	45%
2012	7.292	3.698	51%
2013	6.806	3.171	47%
2014	7.194	2.849	40%

Финансиска Полиција

Видови на детектирани прекршоци. Извор: Извештаи на ФП - <http://www.finpol.gov.mk/statistiki.html> and www.mkbudget.org

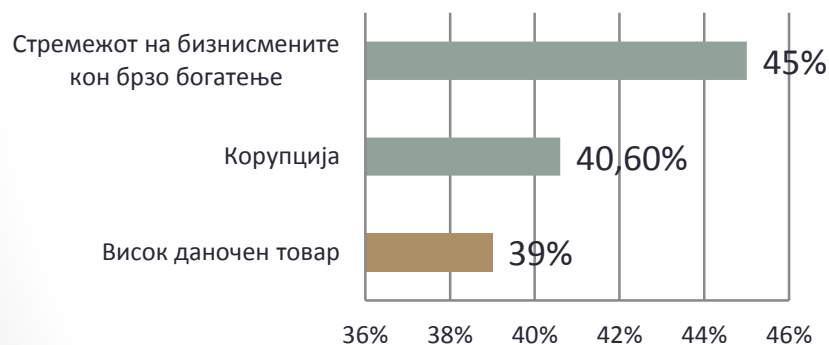
Types od offences	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Total
Tax Evasion, Art. 279	47	16	47	67	41	46	23	48	403
Falsifying and destroying business record journal, Art. 280			37	62	38	24	21	35	217
Money laundering and other income from punishable acts, Art. 273	47	14	2		1	1	1		131
Abuse of position, Art. 353		11	5	8	18	11	7	8	69
Fraud, Art. 247	1	1	1	1	3	1	13	3	26
Damaging or unlawfully privileging creditors, Art. 257		1	2	1	5	1	2	4	16
Embezzlement in the service, Art. 354-353					2		14		16
Falsifying documents, Art. 378		1	1		3		3	2	12
Other	3	2	0	5	4	4	7	10	37
Total	98	46	95	144	115	88	91	110	927
Total damages (Mln. MKD)				668	708	569	1.241	662	3848

- 75% од сите детектирани прекршоци се за Даночна евазија и Фалсификување и уништување на деловодни книги.
- За 110 прекршоци во 2013 се детектирани штети од 662 млн. MKD (10.7 млн. EUR). Буџет на ФП 30 млн. MKD (0.5 Млн. EUR).
- 1,4% од 700-те милиони EUR теоретски загуби од даночна евазија.

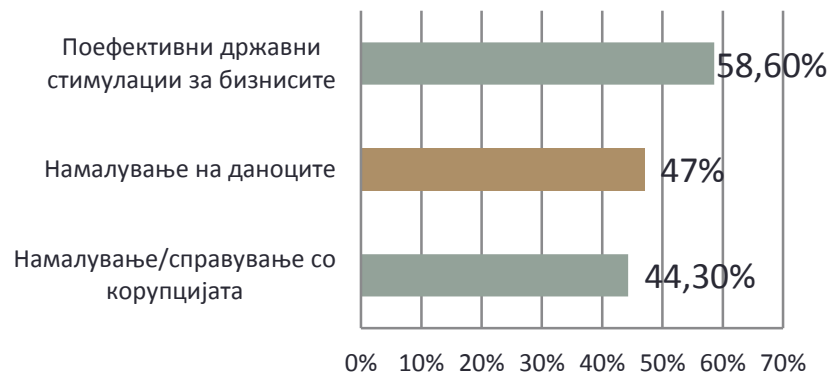
Податоци од анкети

	Анкета на популација	Анкета на бизниси
Примерок	1116	70
Датум	10/2014	10/2014
Репрезентативност	Регионална и демографска	Регионална, сектори, големини

Најважни фактори за постоењето на скриената економија

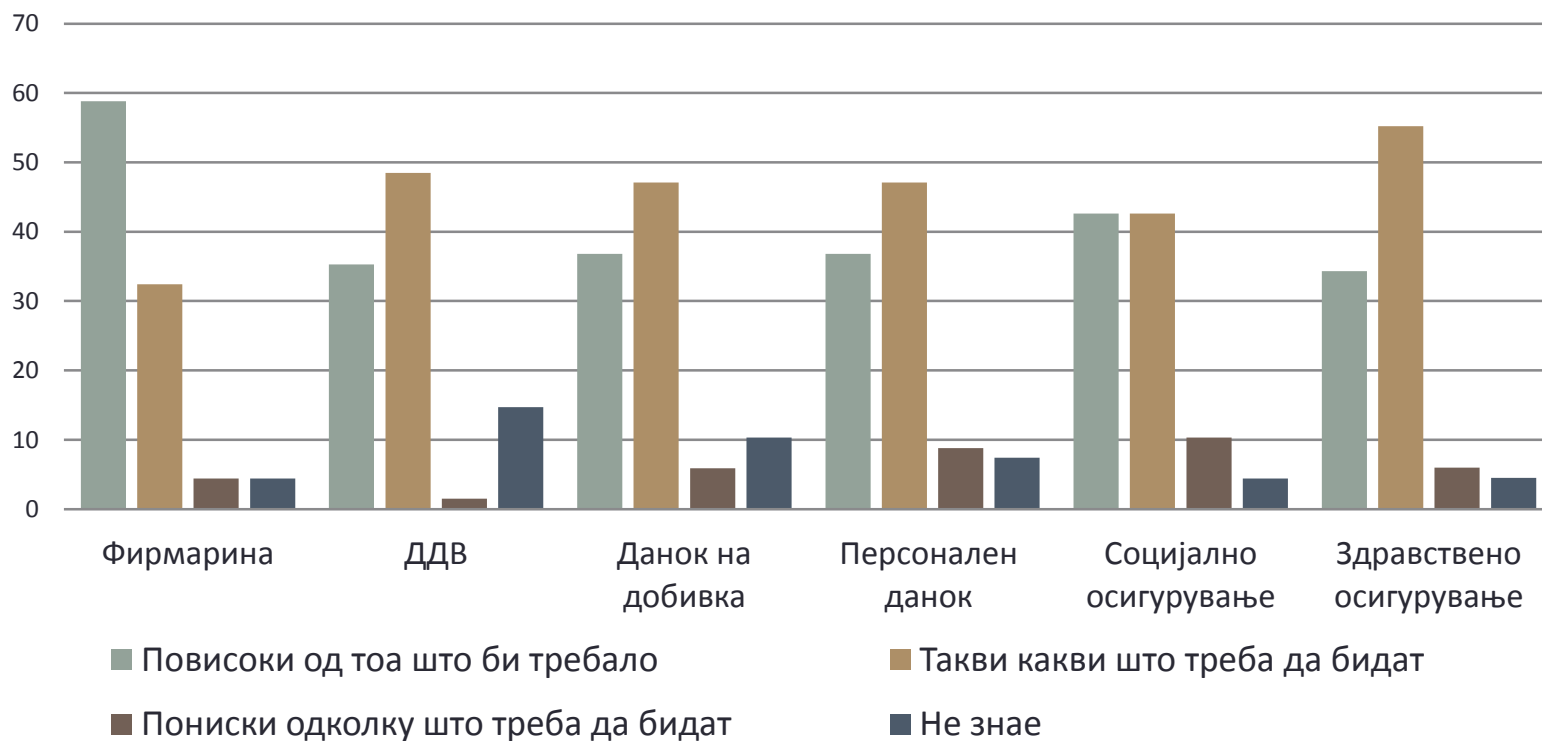
Мерки за намалување на скриената економија

- Поклопување со податоците на истражувањето на ЦЕА 2008
- Според податоците, за 42% од бизнисите, **моменталниот даночен систем не претставува проблем при развојот на нивниот бизнис или претставува незначителен проблем (23%).**

Податоци од анкети - 2

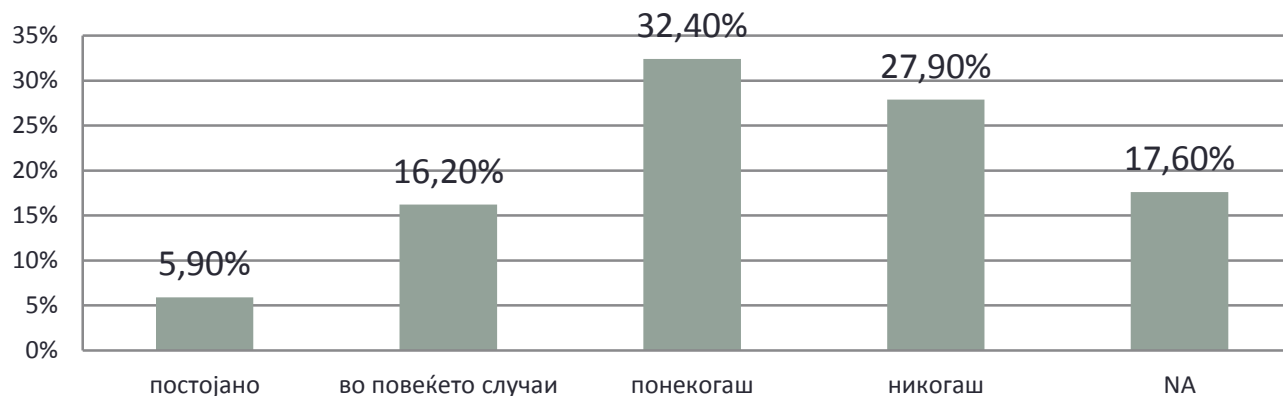
Како ги оценувате износите на разните даноци во Македонија?

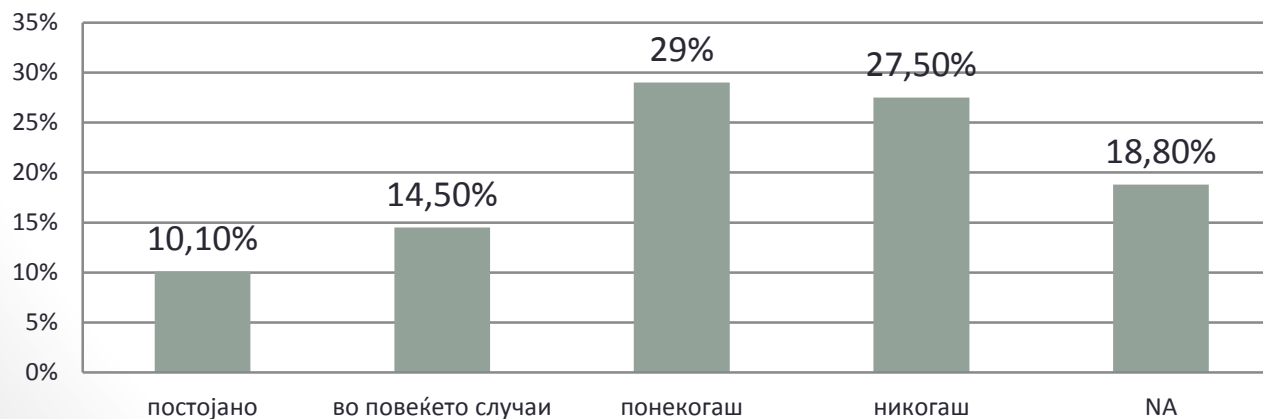
- Околу половината од интервјуираните претставници на бизнисите сметаат дека моменталната висина на даноците е соодветна,
- помалку од половината сметаат дека се повисоки отколку што треба,
- мал дел сметаат дека се пониски од она што треба

Податоци од анкети - 3

Колку често компаниите пријавуваат помал обрт од реалниот?

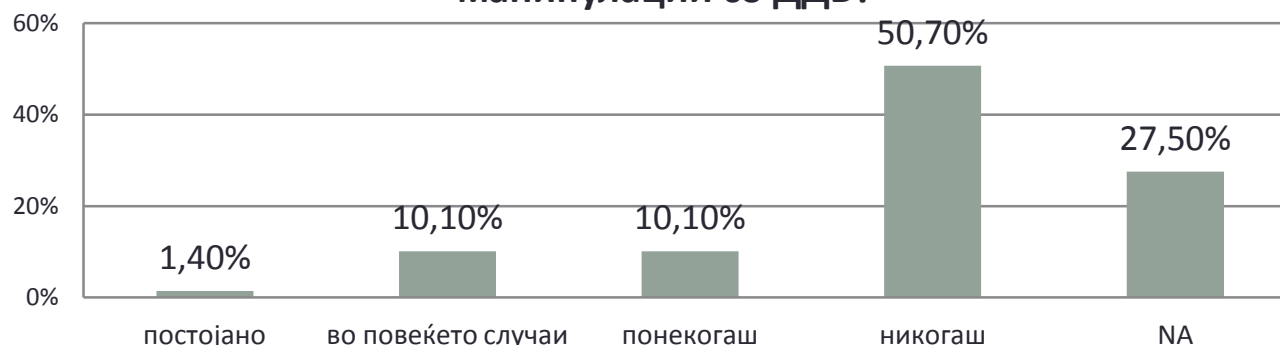

Колку често компаниите пријавуваат помал приход од реалниот?

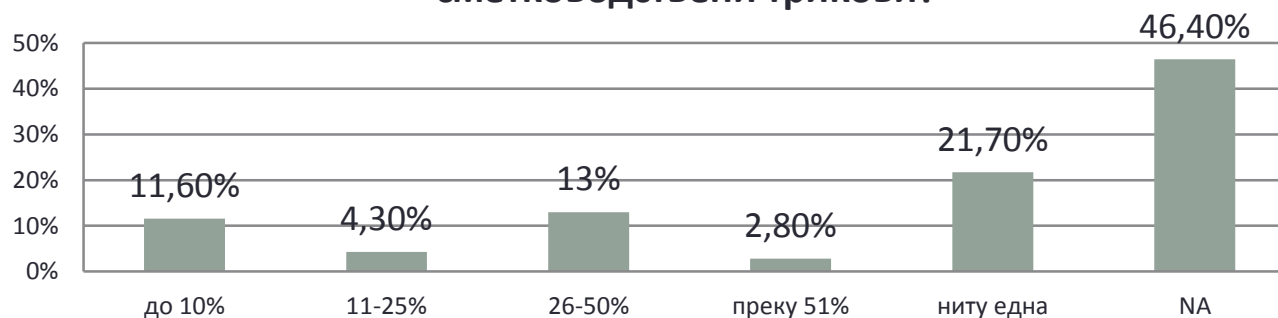

Податоци од анкети - 4

Колку често компаниите се наклонети кон манипулации со ДДВ?

Процент на компании кои плаќаат пониски даноци од потребното со помош на користење на сметководствени трикови?

- Можностите за манипулации со ДДВ и користење на сметководствени трикови се сепак поограничени.
- 1/3 од бизнисите изјавиле дека тоа се случува во нивниот сектор.

Заклучоци

- **Позитивен тренд на приходите** кои доаѓаат од придонесите за **социјално осигурување** и покрај намалените стапки.
- **Даночна евазија и издавање на фискални сметки** се водечките причини за детектираните нерегуларности во периодот 2006 – 2013 (УЈП)
- **1/2 од интервјуираните компании** се сложуваат дека даночниот систем е добар и стимулативен за развој на бизнисот.
- **Помалку од половина (46.7%) од граѓаните** пријавиле дека секогаш добиваат фискални сметки кога купуваат намирници.
- **1/3 од компаниите укажуваат** дека ‘манипулирање со ДДВ’ и ‘користење на сметководствени трикови со цел плаќање пониски даноци’ се случува во нивните сектори.

Благодарам за Вашето ВНИМАНИЕ

www.crpm.org.mk